

ШКОЛА І СІМ'Я. ЯК СПІВПРАЦЮВАТИ ЕФЕКТИВНО?

Анжела Тюпа

У статті розглянуто проблеми взаємодії загальноосвітньої школи з батьками учнів, окреслено основні форми і методи роботи школи з батьками.

Ключові слова: батьки, батьківські збори, батьківський комітет, виховна робота, педагогізація.

ШКОЛА И СЕМЬЯ. КАК СОТРУДНИЧАТЬ ЭФФЕКТИВНО?

Анжела Тюпа

В статье раскрыты проблемы взаимодействия школы с родителями учащихся, описаны основные формы и методы работы школы с родителями.

Ключевые слова: родители, родительское собрание, родительский комитет, воспитательная работа, педагогизация.

SCHOOL AND FAMILY. HOW TO COOPERATE EFFECTIVELY?

Angela Tyupa

In the article the problem of interaction of secondary school with parents of pupils, the basic forms and methods of work of school with parents is clarified.

Key words: parents, parental assembly, parental committee, educational work.

Кожен із батьків мріє про щастя для своїх дітей. Але для того, щоб перетворити мрії в реальність, необхідно докласти чимало зусиль. Виховання дітей є найважливішою справою, у першу чергу, у житті батьків. Саме на цьому наголошував В. О. Сухомлинський, звертаючись до батьків: «Творення людини – найвище напруження ваших сил. Це і життєва мудрість, і майстерність, і мистецтво. Діти – не тільки і не стільки джерело щастя. Діти – це щастя, створене вашою працею». Слід зазначити, що творча думка педагога постійно розвивалася, збагачувалася, поглиблювалася, вибудувалася цілісна концепція сімейного виховання, основні положення якої стали предметом вивчення, а окремі аспекти цієї проблеми вивчалися

провідними вченими України: І. Д. Бехом, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинською, М. І. Сметанським, М. Д. Ярмаченком.

Дуже важливою в життєдіяльності сім'ї є тріада «школа – сім'я – дитина», у якій закладені як основи сімейного виховання, так і один із найважливіших елементів діяльності школи – співпраця із сім'єю. Як два крила у птаха, що допомагають йому вільно літати в безмежному просторі, так сім'я і школа створюють оптимальне навчальне середовище для вільного та повноцінного розвитку особистості школяра. Їх співробітництво є важливою умовою ефективної навчально-виховної роботи, спрямованої на створення атмосфери доброзичливості та взаєморозуміння, з опорою на народні та сучасні

педагогічні надбання, національну і світову культуру, вселюдські й національні моральні цінності. Крім того, спільна робота взаємно збагачує знаннями кожного з її учасників.

Пріоритетним аспектом в організації роботи освітнього закладу з батьками є організація педагогічного всеобучу з метою формування їх педагогічної культури.

Формування педагогічної культури сучасної сім'ї – це процес виховання і перевиховання дорослих: батьків, інших членів родини, навіть опосередковано дітей, який може бути корисним та необхідним і тим батькам, які не відчують проблем, виховуючи своїх дітей.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є введення в кожній школі «Батьківського дня», коли батьки могли б зустрітися з учителями, які працюють із їхньою дитиною, і з'ясувати всі наболівші проблеми.

Педагогічні колективи деяких навчальних закладів у створенні єдиного освітнього простору йдуть набагато далі: батьки мають можливість одержати річний план проведення найважливіших заходів: батьківські збори, консультації, дні відкритих дверей, творчі звіти класних колективів тощо. Це дозволяє набагато відповідальніше ставитися до організації процесу навчання та виховання учнів як педагогам, так і батькам.

Зі свого боку педагогічні колективи навчальних закладів докладають достатньо зусиль, щоб спілкування з батьками було насиченим і цікавим. Зберігаючи все найкраще й перевірене часом, педагоги шукають і впроваджують нові, більш ефективні форми взаємодії із сім'ями учнів.

Із широкої палітри **нестандартних форм і методів роботи** з батьками в школах області проводяться такі заходи: «Дні родинної науки», «У

сімейному колі», «Вечір великої родини», «Дерево родоводу», «Азбука родинного виховання», «Батьківська вітальня», «День добрих справ», «Сімейна скринька», «Родинний міст», «Народна світлиця», «Батьківські посиденьки».

Так, «вітальня» батьків учнів 5-го класу Братської ЗОШ I–II ступенів відбулася в імпровізованій кав'ярні «Батьківська хата». На столиках – чайні та кавові прибори, солодощі. Учні-офіціанти в українських костюмах, обов'язки між ними розподілені заздалегідь, продуманий музичний фон зустрічі. Стіни прикрашені рушниками, повітряними кульками, на дошці – творчі роботи учнів, у центрі – чудові слова:

«Що таке Україна? За віконцем калина,
Тиха казка бабусі, ніжна пісня матусі,
Дужі руки у тата, під тополями хата.
Під вербою криниця, золотиста
пшениця».

Серед луку лелека і діброва далека.

Цікаві конкурси, оригінальні інсценізації, власні вірші та дружна, творча атмосфера об'єднали вчителів, батьків і дітей. Свої таланти демонстрували не лише учні, а й дорослі.

Часто під час таких заходів батьки вперше бачать свою дитину, яка танцює, розповідає вірші, граючи якусь роль. Більшість батьків це радує, розчулює, викликає нове бачення своєї дитини і, мабуть, нове, більш тепле до неї ставлення. Виникає і подяка до тих, хто працюють із дитиною, а врешті-решт – сприяє об'єднанню зусиль школи й батьківської громадськості.

Допомагає формуванню педагогічної культури батьків, установленню довіри та співпраці й робота родинних та шкільних клубів, батьківських лекторіїв, віче, «Сімейних ліцеїв».

Домінуючим лідером серед перевірених часом форм роботи були та є **батьківські збори**. Успіхи вчителів,

класних керівників у роботі з батьками учнів багато в чому залежать від умінь організувати і проводити батьківські збори, надавати їм педагогічної доцільності. На класних батьківських зборах заслуховуються повідомлення з різних питань виховання (повіділь, інформація вчителя, лікаря чи повідомлення батьків про досвід виховання дітей у сім'ї), підбиваються підсумки роботи з учнями за семестр, рік; вирішуються організаційні та господарські питання.

Тематика педагогічних бесід і доповідей на класних зборах визначається вчителем відповідно до річного плану роботи з батьками. При цьому неодмінно мають ураховуватись інтереси та побажання батьків. Зміст такої бесіди повинен містити не тільки теорію питання, але й конкретні рекомендації. Бесіда з батьками передбачає жвавий обмін думками, участь у ній кожного з батьків. Класні батьківські збори слід проводити раз на семестр. Проте, за можливості, краще організувати їх частіше. Особливо це стосується батьків першокласників, які більшою мірою потребують педагогічних порад щодо організації життя, навчання та виховання дитини. Класні батьківські збори мають тривати не більше ніж 1 год. – 1 год. 30 хв. Невимушене, емоційно забарвлене вступне слово вчителя створює доброзичливу атмосферу. Після короткого вступу вчитель проводить бесіду на педагогічну тему. Зупиняючись на теоретичних та методичних аспектах проблеми, педагог обов'язково розкриває її стосовно конкретної ситуації життя даного класу, складу учнів та їхніх батьків. Характеризуючи учнів, потрібно відзначити успіхи тих, чий батьки прислухалися до порад учителя. Можна покласти перед батьками складений аркуш панеру, всередині якого написати

індивідуальне звернення до батьків. Так, П. І. Підласий зазначає, що на батьківських зборах доцільно не просто інформувати батьків про підсумки успішності й відвідування дітьми уроків, чинники порушення дисципліни, відставання в навчанні, а разом із ними з'ясувати причини, обговорювати шляхи подолання негативних явищ, намітити конкретні заходи. Неприпустимо перетворювати батьківські збори в нотації, не можна піддавати учня і його родину публічному осуду.

О. Гнатенко відзначає такі умови успішного проведення зборів, як: атмосфера співробітництва школи і родини, що підсилює плюси й ліквідує мінуси в характері та поведінці дитини; порадицька інтонація зборів; професійні знання, компетентність педагога; добрі довірчі стосунки (доброзичливість, взаєморозуміння, взаємодопомога); активна участь батьків, активне обговорення поставлених питань, обмін досвідом, відповіді на питання, поради і рекомендації.

Класні батьківські збори можна організувати по-різному.

Орієнтовний план проведення батьківських зборів:

1. Бесіда на педагогічну тему, яку готує вчитель чи спеціаліст (лікар, працівник соціальної служби, психолог).
2. Обмін думками.
3. Повідомлення вчителя про навчально-виховну роботу в класі.
4. Обговорення та вирішення питань, що стосуються життя класу.
5. Різне.

Важливо пам'ятати, що ефективність батьківських зборів залежить від вибору цікавих форм роботи, доцільних психолого-педагогічних прийомів. Створена атмосфера взаєморозуміння та взаємоповаги, доповнена дитячою

творчістю, виставками кращих зошитів, альбомів, різних учнівських виробів допомагає розбудити в батька або матері батьківські відчуття, інтерес до своєї дитини як особи.

На сучасному етапі батьківські збори мають стати школою освіти батьків, сприяти згуртуванню батьківського колективу, формуванню його колективної відповідальності за весь клас і за кожну дитину окремо. Це перша сходинка в освітньому процесі, де формуються партнерські засади на майбутнє.

Для реалізації *індивідуальної роботи з батьками* педагоги (класні керівники) можуть використовувати такі форми роботи: школа молодих батьків, клуб цікавих професій, анкетування, батьківський лекторій, батьківські конференції, ринг-діалог «Батьки і діти», родинні альбоми, свято родинного пирога, педагогічні десанти (на підприємства), пам'ятка для батьків, дерево свого роду, мозаїка порад.

Варто відзначити ще один аспект співпраці школи з родиною, а саме **взаємодію з бабусями** й (рідше) дідусями вихованців. Іноді вони більше цікавляться своїми онуками, ніж батьки, особливо якщо ті зайняті влаштуванням особистого життя чи добуванням хліба насущного для своєї сім'ї. Є такі батьки в класі, яких класний керівник бачив лише раз (або й ніколи, якщо не живуть із сім'єю), зате добре знають бабусю чи дідуся. І в разі потреби телефонують саме їм. Як тут не згадати оригінальний вислів В. Гюго: «Щоб змінити людину, слід починати з її бабусі».

Дбаючи про ефективну взаємодію з батьками, при використанні різних форм роботи педагог має враховувати важливість таких чинників:

1. Запрошення батьків до співпраці. Часто вчитель вважає, що батьки перебувають в опозиції до нього. Доброзичливість, відкритість

спілкуванні з батьками – перший крок до співпраці з ними.

2. Дотримання позиції рівноправності. Об'єднання зусиль учителя та сім'ї школяра можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити вчитель, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок.

3. Визнання важливості ролі батьків у співпраці. Учитель повинен завжди наголошувати на важливій ролі батьків у вихованні та розвитку дитини.

4. Вияв любові, захоплення їхньою дитиною. Психологічний контакт із батьками виникає одразу, як тільки вчитель виявляє розуміння дитини, симпатію до неї, бачить позитивні та негативні риси. Батьки, відчувши доброзичливість учителя, охочіше спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю.

5. Пошук нових форм співпраці. Учитель може запропонувати одному з батьків організувати батьківські збори, разом визначивши їх тематику, структуру тощо. Особливо корисний обмін думками з батьками щодо налагодження взаєморозуміння з дітьми.

Різноманітні методи, форми взаємодії класного керівника з батьками учнів ставлять одну загальну мету – зробити щасливою підростаючу особистість, яка входить у сучасне культурне життя.

У наш час найгострішим, найжагучішим питанням, яке ставлять батьки, є питання: Як виховати? Як знайти гармонію батьківської любові, ласки і вимогливості? Як дати дітям щастя?

У цьому напрямі слід відзначити роботу Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, який на сьогодні є навчально-методичним центром щодо формування професійної компетентності педагогів із

питань педагогічної просвіти батьків та їх активного залучення до виховної роботи з дітьми. Із 2012 року Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти започаткував серію **батьківських дебатів**, а з 2014 року проводяться **батьківської трибуни**.

Зустрічі були завжди конструктивними. Експерти відповідали на болючі питання батьків, педагогів, учнів, які також були активними учасниками цих заходів. Представники влади, науковці, батьки, намагалися знайти компромісне рішення і прийти до єдиного бачення проблем. Це надзвичайно зближує родину і школу.

Варто відзначити й роботу **обласної творчої лабораторії «Класний керівник: діалог із батьками»**, до складу якої входять методисти, психологи, класні керівники. Робота творчої лабораторії об'єднана основною метою: надання практичної допомоги вчителям у налагодженні взаємовідносин «учитель – батьки», які:

- давали б можливість батькам регулярно отримувати знання, що допомагатимуть їм зрозуміти значення батьківської

місії;

- допомогли б у вихованні шляхетної людини;
- стали б імпульсом для батьківської творчості;
- надавали б практичної допомоги батькам у побудові духовної єдності з дітьми.

Для досягнення цієї мети був підготовлений допоміжний роздатковий матеріал та запропоновані для обговорення питання.

Отже, сьогодні вимагає стратегії оновлення взаємодії педагогів із батьками, розширення тематики життєво важливих проблем, надання більшої щирості та відвертості зустрічам, бесідам, їх конструктивності, неформальності. Однак, які б зміни не проходили, хотілося б, щоб саме педагоги нашої області стали провідниками між сімейною педагогікою та шкільною.

А тому актуальними залишаються слова В. О. Сухомлинського: «Час і батькам, і вчителям глибоко усвідомити, що ні школа без сім'ї, ні сім'я без школи не можуть справитись із найтоншим, найскладнішим завданням – становленням людини».

Література

1. Покроева Л. Д. Шкільна тріада / Л. Д. Покроева, Г. Л. Вороніна. – Харків, 2008. – 76 с.
2. Рацул А. В. О. Сухомлинський про сімейно-шкільне та родинне виховання / А. Рацул // Наукові записки. – Кіровоград: РВВ ДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – 276 с. – (Серія: Педагогічні науки; випуск 78 (1)).
3. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1978. – 263 с.
4. Шморгун В. Ф. Проблеми сімейного виховання у педагогічній творчості В. О. Сухомлинського / В. Ф. Шморгун // Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. – К.: Радянська школа, 1978. – 263 с.